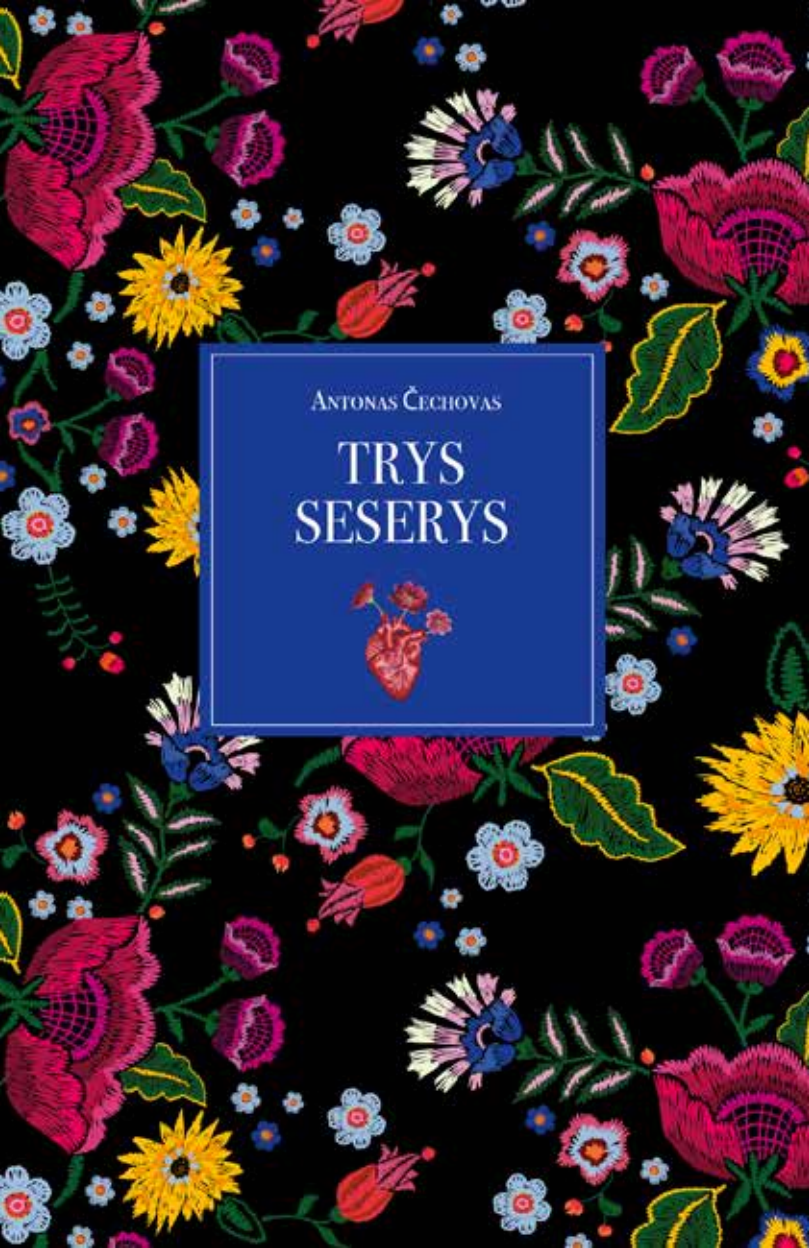

ANTONAS ČECHOVAS

TRYŠ SESERYŠ

ANTONAS ČECHOVAS

TRYŠ SESERYS

Keturių veiksmų drama

Iš rusų kalbos vertė
BALYS SRUOGA

OBUOLYS

Antonas Čechovas buvo rašytojas ir gydytojas. Retai jo pjesių personažai buvo rašytojai – tik Trigornas ir Trepliovas „Žuvėdroje“. Tačiau beveik visose pjesėse sutinkame gydytojus. Jie visuomet žmogiškiausi ir galbūt vieninteliai, kuriems Čechovas neslepia simpatijos: Dornas „Žuvėdroje“, Astrovas „Dėdėje Vanioje“, Lvovas „Ivanove“, Čebutykinas „Trijose seseryse“. Gydytojai jo pjesėse – vieninteliai neprarandantys gyvenimo prasmės, nors dažniausiai susiduria su jo trapumu. Jie galbūt mažiausiai savanaudiški ir nenaudingi iš visų personažų, kurie būna ties savo gyvenimu dūsaujantys, geografinės ir dvasinės provincijos tremtiniai. Tai, kaip A. Čechovas aprašė savo laiką, labiau panašu į gydytojo nustatytą diagnozę. Laikas eina ir daug kas keičiasi, bet Čechovo diagnozė, deja, nepraranda tikslumo. Mes taip ir neišsaugome savo vyšnių sodų, kertame miškus, tingime ir, galiausiai, parazituojuame tai, ką tariamės mylintys. Mums, kaip ir jiems, begeriant arbatą gyvenimas praeina pro šalį. Matyt, Antonas Čechovas, sykį davęs Hipokrato priesaiką kaip gydytojas, laikėsi jos ir literatūroje. Jis niekada nesistengė būti įmantrus ar patikti. Rašymą veikiau suvokė kaip pareigą sakyti tiesą. Statyti Čechovą – tai diagnozuoti mūsų dabarties ligas, sielos podagras, intonacijomis dirbant tarsi skalpeliais, nes kiekviena čechoviškos dramaturgijos akimirka yra likimo metastazė. Dramaturgui buvo itin svarbus jo pjesių personažų amžius.

Dažnai jis tiksliai nurodydavo jų metus. Jo žmonės tarsi užtaisyti savo patirtimi, kažkada padarytomis klaidomis. Ir jie iššauna. Netikėtai, o kartais – ir mirtinai. Kaip ginklai, su kuriais elgiamasi neatsakingai. Čechovo tiesa – net ne žodžiuose, o kažkur už jų, drama – ne veiksmu, o už jo prasiveriančioje neišvengiamybėje. Tai, beje, tapo visos moderniosios XX amžiaus dramaturgijos siekiamybe. Parašęs visai nedaug pjesių, A. Čechovas tapo vienu svarbiausių ir labiausiai statomų pasaulio dramaturgų, kartu su Henriku Ibsenu laikomas moderniojo ir šiuolaikinio teatro pradininku. Šiuolaikinė dramaturgija visuomet iš esmės keičia patį teatrą, nes jos neįmanoma pastatyti senomis priemonėmis. Atsiradus Čechovui, atsirado ištisos teatrinės sistemos. Buvo kuriami visiškai nauji aktorinės vaidybos principai. Teatre jo dramaturgija tapo tikrumo kamertonu. Vaidinti jį – didžiausia profesinė atsakomybė aktoriams. A. Čechovas iš esmės pakeitė teatrą ir aktoriaus sampratą. Su garsiuoju Konstantino Stanislavskio „Žuvėdros“ pastatymu atsirado vadinamoji ketvirtoji siena. Pirmą kartą pradėta vaidinti nebe publikai, nebe tam, kad jai patiktum ar ją sužavėtum, o tiesiog siekiant gyvenimo tiesos scenoje. To siekiama ir iki šiol.

Oskaras Koršunovas

– VEIKĖJAI –

ANDREJUS SERGEJEVIČIUS PROZOROVAS

NATALIJA IVANOVNA –
jo sužadėtinė, vėliau žmona

OLGA, MAŠA, IRINA –
jo seserys

FIODORAS ILJIČIUS KULYGINAS –
gimnazijos mokytojas, Mašos vyras

ALEKSANDRAS IGNATJEVIČIUS VERŠININAS –
papulkininkis, baterijos vadas

NIKOLAJUS LVOVIČIUS TUZENBACHAS –
baronas, poručikas

VASILIJUS VASILJEVIČIUS SOLIONAS –
štabskapitonas

IVANAS ROMANOVIČIUS ČEBUTYKINAS –
karo gydytojas

ALEKSEJUS PETROVIČIUS FEDOTIKAS –
podporučikas

VLADIMIRAS KARLOVIČIUS RODIA –
podporučikas

FERAPONTAS –
zemstvos valdybos sargas, senolis

ANFISA –
auklė, 80 metų senutė

Veiksmas vyksta gubernijos mieste

– PIRMAS VEIKSMAS –

*Prozorovų namuose. Svetainė su kolonomis,
už kurių matyti didelė salė. Vidurdienis; lauke saulėta, linksma.
Salėje dengiamas stalas priešpiečiams.*

*Olga, vilkinti mėlyna mergaičių gimnazijos mokytojos
uniformine suknele, visą laiką taiso mokinių sąsiuvinius,
sėdėdama ir vaikščiodama. Maša, apsirengusi juodais drabužiais, su
skrybėlaite ant kelių, sėdi ir skaito knygą.
Irina, su balta suknele, susimąsčiusi stovi.*

OLGA

Tėvas mirė lygiai prieš metus, kaip tik šią dieną, gegužės penktąją, per tavo vardines, Irina. Buvo labai šalta, snigo tada. Man rodėsi, kad aš šito neišgyvensiu, tu gulėjai apalpusi, kaip negyva. Bet praėjo tik metai, o mes viską prisimename lengvai, tu jau su balta suknele, tavo veidas spindi.

Laikrodis muša dvylika.

Tada laikrodis irgi mušė.

Pauzė.

Atsimenu, kai tėvą nešė, tai griežė muzika, kapinėse šaudė. Jis buvo generolas, brigados vadas, tačiau žmonių ėjo mažai. Beje, tada lijo. Smarkiai lijo ir snigo.

IRINA

Kam prisiminti!

*Už kolonų, salėje, prie stalo pasirodo baronas
Tuzenbachas, Čebutykinas ir Solionas.*

OLGA

Šiandien šilta, galima langus laikyti atvirus, o beržai dar neišsprogę. Tėvas gavo brigadą ir išsikėlė su mumis iš Maskvos prieš vienuolika metų, aš gerai atmenu, kad gegužės pradžioje, štai šiuo laiku, Maskvoje jau viskas žydi, šilta, viskas nutvieksa saulės. Vienuolika metų praėjo, o aš atmenu tenai viską, tarytum tik vakar būtume išsikėlę. Dieve mano! Šiandien rytą pabudau, pamačiau aibę šviesos, pamačiau pavasarį, ir džiaugsmas sujudo mano sieloje, baisiai į gimtinę panūdau.

ČEBUTYKINAS

Nė velnio!

TUZENBACHAS

Žinoma, niekai!

*Maša, susimąsčiusi prie knygos,
tyliai švilpauja dainą.*

OLGA

Nešvilpauk, Maša. Kaip tu taip gali!

Pauzė.

Nuo to, kad aš kasdien gimnazijoje ir paskui iki vakaro papildomai mokau, man nuolat skauda galvą ir tokios mintys lenda, lyg aš jau susenau. Ir iš tikrųjų, per tuos ketverius metus, kai dirbu gimnazijoje, juntų, kaip kasdien iš manęs senka lašas po lašo ir jėgos, ir jaunystė. Ir tiktai auga ir stiprėja viena svajonė...

IRINA

Išsikelti į Maskvą. Parduoti namą, viską čia baigti – ir į Maskvą...

OLGA

Taip! Greičiau į Maskvą.

Čebutykinas ir Tuzenbachas juokiasi.

IRINA

Brolis turbūt bus profesorius, jis vis tiek čia negyvens. Tik šit su vargše Maša kliūtis.

OLGA

Maša atvažiuos į Maskvą visai vasarai, kiekvienais metais.

Maša tyliai švilpauja dainą.

IRINA

Dievas duos, viskas susitvarkys.

(Žiūrėdama pro langą)

Gražus oras šiandien. Aš nežinau, kodėl mano sieloje taip šviesu! Šiandien rytą atsiminiau, kad mano vardinės, ir staiga pajutau džiaugsmą, atsiminiau vaikystę, kada dar mama buvo gyva. Ir kokios įstabios mintys jaudino mane, kokios mintys!

OLGA

Šiandien tu visa spindi, atrodo nepaprastai graži. Ir Maša graži. Andrejus būtų gražus, tik jis labai pastorėjęs, jam netinka. O aš pasenau, labai sublogau, turbūt nuo to, kad gimnazijoje pykstu ant mergaičių. Šit šiandien aš laisva, aš namie, ir man galvos neskauda, jaučiuosi jaunesnė nei vakar. Man dvidešimt aštuoneri metai, tiktai... Viskas gerai, viskas Dievo valioj, bet, man rodos, jeigu ištektčiau ir visą dieną sėdėčiau namie, tai būtų geriau.

Pauzė.

Aš mylėčiau vyrą.

TUZENBACHAS

(Solionui.)

Tokias nesąmones jūs kalbate, nusibodo jų klausytis.

(Ieidamas į svetainę)

Pamiršau pasakyti. Šiandien pas jus su vizitu
apsilankys mūsų naujasis baterijos vadas Veršininas.

Sėdasi prie pianino.

OLGA

Na, ką gi. Labai džiaugiuosi.

IRINA

Jis senas.

TUZENBACHAS

Ne, nelabai. Daugių daugiausia jam keturiasdešimt,
gal keturiasdešimt penkeri.

Tyliai skambina pianinu.

Matyt, puikus vyras. Nekvailas, tai neabejotina.
Tiktai šneka daug.

IRINA

Įdomus žmogus?

TUZENBACHAS

Taip, nieko sau, tiktai žmona, uošvė ir dvi mergytės.
Beje, vedęs antrą kartą. Jis lankosi su vizitais ir
visur sako, kad turi žmoną ir dvi mergytes. Ir
čia pasisakys. Žmona kažkokia pusprotė, su ilga
mergautine kasa, kalba tik apie aukštas materijas,
filosofuoja ir dažnai kėsinausi nusižudyti, matyt,
iš noro pridaryti vyrui nemalonumų. Aš tai
seniai būčiau tokią pametęs, bet jis kenčia ir tik
skundžiasi.

SOLIONAS

(Ieidamas iš salės į svetainę su Čebutykinu)

Viena ranka aš pakeliu tik pusantro pūdo, o abiem – penkis, net šešis pūdus. Iš to darau išvadą, kad du žmonės stipresni už vieną ne dukart, bet triskart, net daugiau...

ČEBUTYKINAS

Eina skaitydamas laikraštį.

Nuo plaukų slinkimo... du zolotnikai naftalino į pusbutelį spirito... ištirpdyti ir vartoti kasdien...

Užsirašo į knygutę.

Užsirašysim!

(Solionui.)

Taigi šit, aš sakau jums, kamštukas įkišamas į butelį, o per kamštuką įleidžiamas stiklinis vamzdelis... Paskui jūs imate truputėlį paprasčiausio alūno...

IRINA

Ivanai Romanyčiau, mielas Ivanai Romanyčiau!

ČEBUTYKINAS

Ko gi, mano mergyte, mano džiaugsme?

IRINA

Pasakykite man, kodėl aš šiandien tokia laiminga? Tarytum lekiu su burėmis, virš manęs platus žydras dangus ir skrieja dideli balti paukščiai. Kodėl taip? Kodėl?

ČEBUTYKINAS

(Bučiuodamas jai abi rankas, švelniai)

Paukšte, mano baltoji...

IRINA

Kai šiandien pabudau, atsikėliau ir nusiprausiau, tai staiga ėmė rodytis, kad man viskas aišku šiame pasaulyje, ir aš žinau, kaip reikia gyventi. Mielas Ivanai Romanyčiau, aš žinau viską. Žmogus turi dirbti, triūsti prakaituodamas, ir visai nesvarbu, kas jis, tik iš to atsiranda gyvenimo prasmė ir tikslas, jo laimė, jo džiaugsmas. Kaip gera būti darbininku, kuris keliasi su aušra ir skaldo gatvėje akmenis, arba piemeniu, arba mokytoju, kuris vaikus moko, arba traukinio mašinistu... Dieve mano, ne tik kad žmogumi, verčiau būti jaučiu, verčiau būti paprastu arkliu, kad tik galėtum dirbti, negu jauna moterimi, kuri keliasi dvyliktą valandą dienos, paskui geria kavą lovoje, paskui dvi valandas rengiasi... o, kaip tai baisu! Karštą dieną kartais taip norisi gerti, kaip kad man užėjo noras dirbti. Ir jeigu aš anksti nesikelsiu ir nesidarbuosiu, tai nutraukit su manim draugystę, Ivanai Romanyčiau.

ČEBUTYKINAS

(Švelniai)

Nutrauksiu, nutrauksiu...

OLGA

Tėvas įpratino mus keltis septintą valandą. Dabar Irina pabunda septintą ir bent iki devintos guli ir kažką galvoja. O, veidas rimtas!

Juokiasi.

IRINA

Tu įpratusi mane laikyti maža mergyte, ir tau keista, kad mano rimtas veidas. Man dvidešimt metų!

TUZENBACHAS

Darbo ilgėjimasis, Dieve mano, kaip jis man suprantamas! Aš nesu dirbęs nė karto gyvenime. Gimiau aš Peterburge, šaltame ir dykinėjančiame, šeimoje, kuri niekuomet nepažino darbo ir jokių rūpesčių. Atsimenu, kai parvažiuodavau iš korpuso, tarnas nutraukdavo man batus, o aš tuomet ožiuodavausi, motina žiūrėdavo į mane su šventa pagarba ir stebėdavosi, jei kiti į mane žiūrėdavo kitaip. Mane saugojo nuo darbo. Bet vargu ar pavyko apsaugoti, vargu! Atėjo laikas, telkiasi virš mūsų visų juodi debesys, kyla sveika, galinga audra, kuri ateina, jinau jau arti ir veikiai nupūs nuo mūsų visuomenės tingulį, abejingumą, nusistatymą prieš darbą, supuvusį nuobodulį. Aš dirbsiu, o po kokių 25–30 metų dirbs jau kiekvienas žmogus. Kiekvienas!

ČEBUTYKINAS

Aš nedirbsiu.

TUZENBACHAS

Jūs čia nesiskaitot.

SOLIONAS

Po dvidešimt penkerių metų jūsų jau nebebus pasauly, ačiū Dievui. Po poros trejeto metų jus nutrenks apopleksija, arba aš kada supykęs paleisiu jums kulką į kaktą, angele mano.

*Išsiima iš kišenės flakoną kvėpalų ir
šlakstosi krūtinę, rankas.*

ČEBUTYKINAS

Juokiasi.

O aš iš tikrųjų niekuomet nieko nedirbau. Kai išėjau iš universiteto, tai nė piršto nepajudinau,

net nė vienos knygelės neperskaičiau, skaičiau tik laikraščius...

Išsiima iš kišenės kitą laikraštį.

Šit... Žinau iš laikraščių, kad buvo, sakysim, Dobroliubovas, o ką jis ten rašė, nežinau... Dievai jį žino...

Girdėti, kaip beldžia į grindis iš apatinio aukšto.

Šit... Mane šaukia į apačią, kažkas pas mane atėjo. Tuoju ateisiu... palaukite...

Skubiai išeina, šukuodamasis barzdą.

IRINA

Jis, matyt, kažką sugalvojo.

TUZENBACHAS

Taip. Išėjo su iškilminga fizionomija, matyt, tuoj atneš jums dovaną.

IRINA

Kaip nemalonu!

OLGA

Taip, tai baisu! Jis visuomet daro kvailystes.

MAŠA

Prie marių ažuolas žaliuoja, po juo su aukso grandine... po juo su aukso grandine mokslinčius katinas žingsniuoja...

Atsistoja ir tyliai niūniuoja.

OLGA

Tu šiandien nelinksma, Maša.

Maša niūniuodama dedasi skrybėlę.

Kur tu?

MAŠA

Namo.

IRINA

Keista...

TUZENBACHAS

Išeiti iš vardinių!

MAŠA

Man vis tiek... Ateisiu vakare. Sudiev, mano gerute.

Bučiuoja Iriną.

Linkiu tau dar kartą, būk sveika, būk laiminga.
Pirmiau, kol dar gyveno tėvas, pas mus į vardines
kiekvieną kartą susirinkdavo po trisdešimt
keturiasdešimt karininkų, būdavo triukšminga, o
šiandien tik pusantro žmogaus, ir tylu kaip dykumoj...
Aš išeisiu... Šiandien man užėjo *merlenchliudija*,
nelinksma man, o tu neklausyk manęs.

(Juokdamasi pro ašaras)

Paskiau pasikalbėsime, tuo tarpu sudiev, mano
mieloji, eisiu kur nors.

IRINA

(Nepatenkinta)

Na, kokia tu...

OLGA

(Su ašaromis akyse)

Aš suprantu tave, Maša.

SOLIONAS

Jei filosofuoja vyras, tai bus filosofistika arba kokia
sofistika; o jei filosofuoja moteris ar dvi moterys, tai
jau bus – įgnybk, ar nesapnuoju.

MAŠA

Ką tuo norite pasakyti, siaubingai baisus žmogau?

SOLIONAS

Nieko. Jis ir aiktelti nesuspėjo, jau meška ant jo sėdėjo.

Pauzė.

MAŠA

(Olgai, piktai)

Nežliumbk!

Įeina Anfisa ir Ferapontas su tortu.

ANFISA

Čionai, meldžiamasis. Užeik, kojos tavo švarios.

(Irinai.)

Iš zemstvos valdybos, nuo Protopopovo, Michailo Ivanyčiaus... Pyragas.

IRINA

Ačiū. Padėkok.

Priima tortą.

FERAPONTAS

Ką?

IRINA

(Garsiau)

Padėkok!

OLGA

Auklyte, duok jam pyrago. Ferapontai, eik, ten tau pyrago duos.

FERAPONTAS

Ką?

ANFISA

Einam, meldžiamasis, Ferapontai Spiridonyčiau.
Einam...

Išeina su Ferapontu.

MAŠA

Nemėgstu aš Protopopovo, to Michailo Potapyčiaus
ar Ivanyčiaus. Neverta jo kviesti.

IRINA

Aš nekviečiau.

MAŠA

Ir gerai.

*Ieina Čebutykinas, paskui jį
kareivis pasiuntinys su sidabriniu samovaru;
nustebimo ir nepasitenkinimo klegesys.*

OLGA

Užsidengia rankomis veidą.

Samovaras! Koks siaubas!

Išeina į salę prie stalo.

kartu {

IRINA

Ivanai Romanyčiau, balandėli, ką jūs darote?

TUZENBACHAS

Juokiasi.

Aš jums sakiau.

MAŠA

Ivanai Romanyčiau, jūs tiesiog gėdos neturite!

ČEBUTYKINAS

Mielosios mano, brangiosios mano, aš be jūsų
daugiau nieko neturiu, jūs man visų brangiausia,

kas tik yra pasauly. Man greit šešiasdešimt, aš senis, vienišas, niekingas senis... Nieko gero daugiau neturiu, be šitos meilės jums, ir jeigu ne jūs, tai aš jau seniai nebegyvenčiau pasauly...

(Irina.)

Mieloji, vaikelį mano, aš jus pažįstu nuo pat gimimo dienos... nešiojau ant rankų... aš mylėjau velionę motutę...

IRINA

Bet kam gi tokios brangios dovanos!

ČEBUTYKINAS

(Pro ašaras, įsirdęs)

Brangios dovanos!.. Jūs jau visai!

(Pasiuntiniui.)

Nešk ten samovarą...

Mėgdžioja.

Brangios dovanos...

Pasiuntinys nuneša samovarą į salę.

ANFISA

(Pereidama per svetainę)

Mielieji, kažkoks nepažįstamas pulkininkas! Jau palatą nusivilko, vaikeliai, čia ateina. Arinuška, tu būk meili, mandagutė...

(Išeidama)

Ir pusryčių seniai jau metas... Viešpatie...

TUZENBACHAS

Turbūt Veršininas.

Įeina Veršininas.

TUZENBACHAS

Papulkininkis Veršininas!

VERŠININAS

(Mašai ir Irinai.)

Turiu garbės prisistatyti: Veršininas. Labai, labai
džiaugiuosi, kad pagaliau esu pas jus. Kokios jūs
išaugusios! Ai! Ai!

IRINA

Prašom sėstis. Mums labai malonu.

VERŠININAS

(Linksmi.)

Kaip aš džiaugiuosi, kaip aš džiaugiuos! Bet jūs juk
trys seserys. Aš atsimenu – trys mergytės. Veidų
jau neprisimenu, bet kad jūsų tėvas, pulkininkas
Prozorovas, turėjo tris mažas mergytes, aš gerai
atsimenu ir savo akimis mačiau. Kaip eina laikas!
Oi, oi, kaip eina laikas!

TUZENBACHAS

Aleksandras Ignatjevičius iš Maskvos.

IRINA

Iš Maskvos? Jūs iš Maskvos?

VERŠININAS

Taip, iš ten. Jūsų velionis tėvas buvo baterijos vadu, o
aš tos pačios brigados karininku.

(Mašai.)

Šit jūsų veidą, rodos, truputį atsimenu.

MAŠA

O aš jūsų – ne!